

מסורת הש"ס

(א) לעיל לג: ע"ש; (ב) [מכונות פ; ע"ש]; (ג) [שם]; (ד) מכונות פד; גיטין כה; (ה) ב"מ קט"ו; (ו) ז"ל דמסותין; ע"פ"ז]; (ז) ז"ל כהו; רש"י, (ח) ווע' מוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דלאמרי,

גליון הש"ס

נבואא עידי דפסחדי לרועה. עיין ד"ק דף עט ע"ב מוס' ד"ה פאין:

הגהות הב"ח

(א) נבא דאליו אמר עכו"ם לא משהימן; (ב) שם משהימן מ"ט לא חלף; (ג) שם ואמר רב יהודה אכלה ערלה שביעית וכלאים זמנא חזקה:

הגהות הגר"א

[א] רשב"ם ד"ה ומשני. אכל יס טו. ש"ע ס' עב וביא ס' קלה. ורמב"ם ושו"ע ס' קלה כתבו בעדים לבד דעומ"ש רבינו שם ב"ק פ"ה :]

מוסף רש"י

מגלא ותובלליא. כלי גודרי ממרים, המגל גודרי ותובלל חגל לעלות לקבל מרוב גבה, וי"מ תובללל של לקבל פירות (דע"ל דג). ואמר. בענינה, איזיל איגודרה לדקלא דפלגאלי. כלומר לאקוט הפירות, מהימן, ושבקיין ליה ציד ללקוט הפירות כלל עדים ושטר, אחרי שאין זרע שבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה, ושם אלא כמיה וטען להד"מ חזק. שלקט האילן לית עליה אלא שטות היסת, אלא חתומה דלגדניה אלא מריה דדיקלא ואמר להד"מ, לא משהימן מלקט עד דמיהימין חלוי, (דע"ל דג). אכלה ערלה. אכלה לוקט שני ערלה, שאין חתומה אלא במודות, שהפיר אסור בהנאה, או שביעית שהוא הפקר, או שביעית חלוי, הרי זו חזקה. ענין לו למנון שלג שנים, אי אחת מהשלג שנים אחת מאלו (מכונות פ). הגדרות. בעמות (גיטין ב). בעמות דקה על שם (מכזבג לג) גדרות לאן (מכונות פד). אין להן חזקה. אין הממוקן כסה יוכל לומר לקוחין הן צדי, שמה מלאן והכיטין כמיה, לפי שצריך להלך בשדות (שו"מ) אדם שפספס אינו יכול לטעון לבעלים מהכסם יי אלא ליהא למימר מעמלן הלכו אלא (דע"ל ב).

מוסף תוספות

א. דאכילת זמורות אכילה היא, וזו אכילת היתר שאין ערלה נהוגת בעצמים וכו'. ושביעית נמי אינה נהוגת בעצמי דכל שאינו פרי אינו מופקר בשביעית וכו', וכלאיים נמי וכו'. רש"י. ב. אלמא נאסר העניק אע"פ שאין בו פירי. מוס'. ה"א"ש מכונות פ. ג. ויש מי שאומר שאפי' הוסיפו הזמורות אינו נאסר אלא התוספות אבל עיקרן של גפנים שהיו שם קודם לכן לא נאסר. רש"י.

רבינו גרשום

ומקשי' מי איכא מידי וכו'. אלא אמר רבא אי אמר הווא ישראל דובנה מעבדים קמי דידי ובנה הווא עכו"ם מיניה דישיראל ולבתר הכי ובנה (מיני) ניהלי מהימן מיגו וכו'; האי מאן דאחזיק מגורא דעורודי ולבר. כגון שרגילין בני אדם שיש להם שדות סמוך ליער משמרין מקצת משהה סמוך ליער וכונסין בשדה ונרשין מחזיקה בין השדה בין החורש ואלא יבואו לשבור המחיצה ולאכול התבוא' ואם החזיק אדם באותו שיעור שהניח בשביל העורודים אפילו לאחר שעמדה ברשותו ג' שנים אין חזקתו חזקה מאי טעם דאמרין האי דלא מיחה זה בעל הקרקע בתוך ג' שנים דקסבר הוראלי וכל מאי דזרע האי עורודי

לדידי **אמר לי עכו"ם דמינך זכנה מהימן**. דמדלסקי אדעמיה למיטען הכי ה"ג הוה מזי למיטען אלא זצינמה מינך ואכלת' שני חזקה דמהימן הלכך מה לו לשקר וקושטא קאמר: **מי איכא מידי דאילו אמר עכו"ם לא מהימן כו'**. השתא נמי חזקה שאין עמה טענה

לדידי **אמר לי עכו"ם דמינך זבנה מהימן מי איכא מידי דאילו (א) עכו"ם** אמר לא מהימן ואילו אמר ישראל משמיה דעכו"ם מהימן אלא אמר רבא **"אי אמר ישראל קמי דידי זבנה עכו"ם מינך זובנה ניהלי מהימן מיגו דאי בעי א"ל אנא זבינתה מינך**^(ב) **ו**אמר רב יהודה האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ואמר איזיל איגודרה לדקלא דפלגאלי דובנתיה מיניה מהימן (א) לא חציף איניש למיגור דקלא דלאו דיליה ואמר רב יהודה **"האי מאן דאחזיק מגורא דעורודי ולבר לא הוי חזקה מ"ט** מימר אמר כל דזרע נמי עורודי אכלי ליה **"ו**אמר רב יהודה אכלה ערלה (א) אינה חזקה תניא נמי הכי **"אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה** אמר רב יוסף **"אכלה שחת לא הוי חזקה** אמר רבא **"ואי בצואר מחווא קיימא הוי חזקה** אמר רב נחמן **"תפתיחא לא הוי חזקה** **"אפיק כורא ועי"ל כורא לא הוי חזקה** **"והני דבי ריש גלותא לא מחזקי בן ולא מחזקינן בהו: והעבדים וכו': עבדים יש להם חזקה**^(ד) **והאמר ר"ל "הגדרות אין להן חזקה** רבא **"אין להן חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים** אמר רבא **"אם היה קטן מוטל בעריסה יש לו חזקה לאלתר פשיטא לא צריכא דאית ליה אימא מהו דתימא גיחוש דלמא אימיה עיילתיה להתם קמ"ל אימא לא מנשיא ברא **"ו**הנהו עיזי דאכלו חושלא בנהרדעא אתא מרי חושלא תפסינהו והוה קא טעין טובא אמר אבוב דשמואל **"יכול למעון עד כדי דמיהן דאי בעי אמר לקוחות הן בידי והאמר ר"ל הגדרות אין להן חזקה** **"שאיני עיזי**^(ה) **דמסירה לרועה והא איכא צפרא ופניא בנהרדעא טייעי שביחי ומידא לידא משלמי: ר' ישמעאל אומר שלשה חדשים וכו': לימא גיר איכא בינייהו דרבי ישמעאל סבר גיר לא הוי חזקה ורבי עקיבא סבר גיר הוי חזקה ותסברא לרבי עקיבא חודש אפילו****

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא לו.

חבי גרים ר"ח אכלה ערלה שביעית ובכלאים הויא חזקה. וכן נראה לר"י עיקר ויאירי כשאכלה זמורות^(א) וכן מוכח בהאששה שנפלו (מכונות דף פ). דתנן המזויל הוצאות על נכסי אשמו הוציל הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציל הוציל ומה שאכל אכל ואמר בגמרא עבד רב יהודה עובדא כחצילי זמורות ורב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה אכלה לטעמיה דאמר רב יהודה ערלה שביעית וכלאים הויא חזקה(א) ואין לומר דלעולם גרס הכא אינה חזקה והתם כשאכלה זמורות והכא כשאכלה פירות שהן אסורים ולכן לא הויא חזקה שלא אכל כדרך האוכלים דאם כן הוה ליה לאיתויי ההיא דהתם נמי הכא דלאירי צדיני חזקה וז"ל דהכא משמע דזמורות וע"י כלאים שרו ומ"ש מהא דאמרין דפרק כל שעה (פסחים דף כו:) תנור שהסיקוהו צקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרס חדש יומץ מכלל דאסירי ואמרין נמי התם (דף כה). כלאי הכרס עיקרן נאסר^ב ומיהו הא לא קשה דאיכא למימר דעיקרן נאסר משום דכתיב (דברים כג) הזרע וי"ל דהתם איירי בזרע מעיקרן שזרעו הזרעים עם נטיעות הכרס שגדלו הזמורות כדאיסור אכל הכא איירי בזמורות שהיו כבר גדולים קודם שזרעו כלאים שאותן אינן נאסרים אלא כשהסיפו מאתים^ג כדאמר דפרק כל שעה (שם דף כה). ובפרק כל הנשכר (סו"ן דף קטו). זרוע וצא הוסיף מאתים אין לא הוסיף מאתים לא ומאירי הכא שזמורות לא הוסיפו מאתים והפירות הוסיפו ולכן לא הויא חזקה אלא בזמורות ואין זה דומק דהכי הוי אורחא דמילתא שקודם מוספין הפירות מאתים הוי גדולות קודם זריעת כלאים: נרה

בעי אמר לקוחות הן בידי והאמר ר"ל הגדרות אין להן חזקה **"שאיני עיזי**^(ה) **דמסירה לרועה והא איכא צפרא ופניא בנהרדעא טייעי שביחי ומידא לידא משלמי: ר' ישמעאל אומר שלשה חדשים וכו': לימא גיר איכא בינייהו דרבי ישמעאל סבר גיר לא הוי חזקה ורבי עקיבא סבר גיר הוי חזקה ותסברא לרבי עקיבא חודש אפילו**

מגלא ותובלליא. כלי גודרי ממרים, המגל גודרי ותובלל חגל לעלות לקבל מרוב גבה, וי"מ תובללל של לקבל פירות (דע"ל דג). ואמר. בענינה, איזיל איגודרה לדקלא דפלגאלי. כלומר לאקוט הפירות, מהימן, ושבקיין ליה ציד ללקוט הפירות כלל עדים ושטר, אחרי שאין זרע שבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה, ושם אלא כמיה וטען להד"מ חזק. שלקט האילן לית עליה אלא שטות היסת, אלא חתומה דלגדניה אלא מריה דדיקלא ואמר להד"מ, לא משהימן מלקט עד דמיהימין חלוי, (דע"ל דג). אכלה ערלה. אכלה לוקט שני ערלה, שאין חתומה אלא במודות, שהפיר אסור בהנאה, או שביעית שהוא הפקר, או שביעית חלוי, הרי זו חזקה. ענין לו למנון שלג שנים, אי אחת מהשלג שנים אחת מאלו (מכונות פ). הגדרות. בעמות (גיטין ב). בעמות דקה על שם (מכזבג לג) גדרות לאן (מכונות פד). אין להן חזקה. אין הממוקן כסה יוכל לומר לקוחין הן צדי, שמה מלאן והכיטין כמיה, לפי שצריך להלך בשדות (שו"מ) אדם שפספס אינו יכול לטעון לבעלים מהכסם יי אלא ליהא למימר מעמלן הלכו אלא (דע"ל ב).

מגלא פרק תפתיחא שדה שלא חרש אותה אלא הוצאמה ונשצה הרוח וזרחה השמש ומתצקעה כגון^(א) פתחי חרישה וזרע זה כגון זה אינה חזקה: **אפיק כורא**. זרע כור: **ועי"ל כורא**. וליקט זו כור והכניס לצינו דכיון דליכא הירווחה לא הוי חזקה דלא חשש זה למחות: **לא מחזקי בן**. אם החזיק אחד מהן בשדותינו אינה חזקה וצריך להזהר בשטרו דמחמת יראתן לא מיחו בהן: **ולא מחזקינן בהו**. שמתוך שהם עשירים ויש להם צמים ושדות הרבה מניחין בני אדם לדור צנתיסה ושותקים ושמהים כדי להשציח קרקע שלהם וימלאום מתוקנים וגם למחות אינן חוששים לפי שזרוע יטלו את שלהם כל זמן שירצו. וי"מ לפי שעסוקין בצרכי צבור אין יודעין מי מחזיק בשלחן ולא נהירא: **הגדרות אין להן חזקה**. גודרות לאן וכל דבר המהלך דזרכים ובשווקים שיכול לומר מעצמו נכנס או אחת הכנסתם לציתך והחזקת זו אינה חזקה ואין יכול לומר לקוח הוא צידי והעצדים מהלכים הם בכל מקום ומתן דיש להם חזקה: ומשני הא דאמר ר"ל אין להן חזקה ה"מ לאלתר שהמחזיק בהן צביחו אין יכול לטעון לקוח הוא צידי בלא עדים ובלא ראיה כשאר מטלטלין שאין יכולין להלך ואין עשוי להשאל ולהשכיר דנאמן בהן לומר לקוח הוא [צידי] הוציל וישנו צביחו דשאר מטלטלין הוי חזקה לאלתר דהמחזק בהן יכול לטעון שלי הוא שלקחתיו אצל י ש [וא] ליה עבדים ולגודרות חזקה לאחר ג' שנים שהיה לו לזה המערער למחות ולא מיחה: **אמר רבא**. עבד כנעני קטן המוטל בעריסה: **יש לו חזקה לאלתר**. אם החזיק זו אחד ואמר לקוח הוא צדי נאמן הוציל ואין יכול להלך ולא דמי לגודרות וגם אין עשוי להשאל ולהשכיר: **פשיטא**. דודאי מעצמו לא הלך: **דעיילא אימיא**. דעבד צבית אותו המחזיק תדיר: **אימיא עיילתיה**. ושכנתיה שם דהשתא היינו גודרות: **הני עיזי דאכלו חושלא**. שעורים קלופים שנכנסו בשדה ו[וראן] אותה תבואה השטוחה שם לשמש וקיימאן לן [ג"ק טו:] שן מועדת היא לעולם וכי הויא ברשות הניזק נזק שלם משלמת ואין עדים מעידין מה אכלו מעט או הרבה וטוען בעל השדה כי הרבה אכלו יותר מכדי דמיהן של עזים הללו: **יכול לטעון עד כדי דמיהן**. של עזים מ"ט מיגו דיכול למימר בעל השדה לקוחין הן צידי דהא תפיס בהו ומהימן כי קאמר נמי כך וכן אכלו מהימן. וקיימאן לן האי מהימן בשבועה אצל בטפי מכדי דמיהן דליכא מיגו לא מהימן אלא בעדים: **והאמר ר"ל כו'**. ואמאי יכול לטעון עד כדי דמיהן הא ליכא מיגו דלא מצי למימר לקוחין הן צידי: **שאיני עיזי**. דאע"ג דגודרות ניהוו כיון דמסרי לרועה מתוך שמשותות הן יותר מאילים וכבשים ואין אדם יכול להחזיק בהן דדרך לפיכך יש להן חזקה: **והאיכא צפרא**. שהולכים יחידות מבית הבעלים עד בית הרועה: **ופניא**. שהרועה מציאן מן השדה עד תוך העיר וכל אחת הולכת מעצמה לבית הבעלים: **טייעי**. ישמעאלים גנבים: **מידא לידא משלמי**. מיד הבעלים ליד הרועה ומיד הרועה ליד הבעלים ערצית ואין הולכות יחידות כלל: **גיר**. חרישה כדכתיב גירו לכם גיר (הושע י): **רבי ישמעאל סבר גיר לא הוי חזקה**. אלא גמר פירי הלכך נריך ג' חדשים בראשונה וג' באחרונה דבהכי גדל פרי כל זכרו וי"צ חדשים באמצע דבעינן רלופין: **ורבי עקיבא סבר גיר הוי חזקה**. הלכך כחדש אחד סגי כדי לעשות גיר: פאי

קלותות: דמסירי לרועה. ויש להן שמירה משום הכי כשהן ברשות של זה יש להן חזקה דליכא למימר דמאחרני גינהו: צפרא ופניא. דאולי לחודיהו לרועה והדרי לביתיהו בלא שמירה ובדין הוא דלית להו חזקה דאיכא למימר מנפשייהו אולי התם ואחזיק בהו. ומשני בנהרדעא שאני משום דכתיבי טייעי כלומר גנבים ישמעאלים לא שביק לגודרותיהו למיול

עין משפט ונר מצוה

נבא מיי פיי"ד מה' טוען הלכה ו סמג עינין זה טוש"ע ח"מ ס' קמט עניף טו:

ב ב מיי שם פיי"ב ה' טו סמג עינין זה טוש"ע ח"מ ס' קמא עני' יג:

בא ג מיי שם ה' י ט עיין בשהנות ובמ"מ טוש"ע שם עניף יא:

בב ד ה מיי שם ה' יא טוש"ע שם עניף י:

בג ד מיי שם ה' ט טוש"ע שם עניף י:

בה ד מיי פיי"ג שם הלכה ב סמג שם טור ח"מ ס' קמט:

בב ט מיי שם פיי' ב' א סמג שם טוש"ע ח"מ ס' קלה ס"א וס' עב עני' כא:

בז י ב מיי שם הלכה ד וסמג שם טוש"ע ח"מ ס' קלה עני' ב:

בח ל מיי שם ה' ט סמג שם טוש"ע ח"מ ס' עב עני' ז:

בב מ מיי שם פיי' ה' ב סמג שם טוש"ע ח"מ ס' עב עני' ז:

בב נ מיי שם פיי' ה' ב סמג שם טוש"ע ח"מ ס' עב עניף כא וס' קלה עניף א וצריך אלפס עוד כמחנות פרק ט דף קה: ובשניות פ"ו דף שיד:|

 רבינו גרשום (המשך)

אכלי ליה ומשום הכי חתק ולא איכא שדרו בשתיקתו: אכלה ג' שנים ערלה. דיכי כגון שהיו בה נטיעות ושנה ראשונה טעון פירות מקצתן והיו ערלה ובשנה שניה טענו אחרים ובשלישית אחרים דכולהו היו ערלה אינה חזקה דהאי דשתיק בעל השדה ורעירי אינה משום שלא היו ראוין לאכילה: אכלה שחת. ג' שנים שלא חתמין עד שהגדילו התבואה אלא היה קרצוה כשהיא שחת ומאכילת לבחמיה אינה חזקה דשמית ואכל הוה ולא אכלה כאכילת בני אדם: לא בצואר מחווא. כלומר אם אותה קרקע עומדת סמוך למחורו ששעירים היו וזורעין שדוריתן למאכל בהמתן אי לא מיחה הויא חזקה: וזוהי קרקע שפחותה היא יותר מבית השולחין שפחותה היא וקבועה כבבירה זו שאינה מקבלת מים כך אין ניכרין גבי המים ואין יכולי להשקותה ואינה מוציאה פירותיהם אם החזיק בה אדם ג' שנים אינה חזקה הוראלי שאין בה שום לחלוחית לא חשש למחות: אפיק כורא ועי"ל כורא. שאין מוציאה כי אם כעין שזורעין בה ולא יותר אינה חזקה דלא חשש למחות הוראלי ואין מורויה בה: והני דבי ריש גלותא אם מחזיקין בקרקעות שלטו ג' שנים אינה חזקה דבשביל כבודן שתקי אנשי: ולא מחזקינן בהו. בשדותם ג' שנים דמשום דגרשייהו ניהוו שתקי אי נמי משום דטריירי בטורח צבור ולאו דיצי רלא מהו: והעבדים שיש להם חזקה. מי שמחזיק אצל הוה חזקה: אמר רבא אין להם חזקה. כגון צאן ובמהה שאם החזיק בהן אינה חזקה משום דרש בהם ורוח חיים דאיכא למימר מאליהם תלכו אצלו והחזיק בהן גבי עבדים נמי איכא למימר מאליהם תלכו אצלו והחזיק בהן ואמאי יש להן חזקה: אמר רבא אין להם חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים: (א) דקתני בהמה גבי עבדים וגבי גדרות בהמה דקה דאין להם שמירה כל כך אין להם חזקה אבל בהמה גסה דיש להן שמירה יש להם חזקה לאלתר דמצי אמר אחת מוכרת לי: קטן עבד יש לו חזקה. משום דליכא למימר איהו אויל לתמן: (ב) אית ליה אימא לא מנשיא ברא ומדאימא גבי האי ב' מימ אר ג' ולא מיחה יש לו חזקה: חושלא. שעורין:

^[1] אולי צ"ל והא דלא קמי בהמה גסה בעדים משום דקוקא גבי גדרות דבהמה דקה וכו' אין להם חזקה כלאחר אכל בהמה גסה וכו'. (א) צ"ל ל"ז דלית ליה אימא וכו' קמ"ל אימא לא מנשיא ברא כו'.